

GORICA

(Večerno izdanje.)

Izhaja vsak torek in soboto ob 11. uri predpoldne za mesto ter ob 3. uri pop. za deželo. Ako pade na ta dneva praznik izide dan prej ob 6. zvečer. Stane po pošti prejemati ali v Gorici na dom pošiljan celoletno 8 K, polletno 4 K in četrtletno 2 K. Prodaja se v Gorici v tobakarni Schwarz v Solskih ulicah, Jellersitz v Nunskih ulicah in Leban na Verdijevev tekališču po 8 vin.

Uredništvo in upravnništvo se nahajata v «Narodni tiskarni», ulica Vetturini h. št. 9.

Dopise je nasloviti na uredništvo, oglase in naročnino pa na upravnništvo »Gorice«. Oglasi se računijo po petivrstah in sicer ako se tiskajo 1-krat po 12 vin., 2-krat po 10 vin., 3-krat po 8 vin. Ako se večkrat tiskajo, računijo se po pogodbi.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Marušič.

Tiska „Narodna tiskarna“ (odgov. J. Marušič).

Obrtni red.

Začetkom letošnjega zasedanja drž. zbora je vlada predložila poslanski zbornici načrt zakona, ki naj bi premenil in izpopolnil nekatere določbe obrtnega reda. Obrtni odsek poslanske zbornice se je že pred meseci lotil dela. Izvolil je pododsek, ta pa referente za obširno tvarino, ki jo obsega obrtni red. Preden pa so referenti dovršili svoja poročila, bližal se je konec letošnjega zasedanja, in vladni načrt bi bil obležal v odseku. Zato je obrtni odsek sam sklenil predlagati zbornici, naj se izvoli nov obrtni odsek 18 članov, ki naj je permanenten, to je: novi odsek naj se snide takoj po zaključku zasedanja drž. zbora ter na podlagi vladne predloge do jeseni izdela nov načrt obrtnega reda, da pride v zbornici že v jeseni v razpravo. Vlada je pritrdila temu predlogu in dne 8. julija je zbornica izvolila permanentni obrtni odsek. V ponedeljek dne 17. t. m. je imel ta odsek prvo sejo, katere so se udeležili vsi člani. Predsednik je poljski poslanec dr. Malackowski, vlado zastopajo iz trgovinskega ministerstva sek. načelnik dr. Hasenöhr in sek. svetnik dr. Müller, iz ministerstva za notranje posle sek. svetnik dr. vitez Fries. Sek. načelnik dr. Hasenöhr pozdravi v imenu vlade zbrane člane ter izrazi željo, naj bi odsek izdelal načrt zakona, ki bi ustrezal opravičenim željam obrtnega stanu. Vlada ni predložila celotnega obrtnega reda v razpravo, marveč le nekatere paragrafe, ki so nujno potrebni premembe. Vlada pa ne bode ugovarjala, ako odsek dovrši vladno predlogo in se potem loti tudi ostalih določb obrtnega reda.

V glavni razpravi so se oglasili skoraj vsi člani odseka. Posl. Böheim naglašja: Dva vzroka sta, da zaostaja ali propada obrtni stan. Prvi vzrok je moderna tehnika, katere se polasčata s kapitalom veleobrt in industrija. Drugi vzrok je, da si obrtniki sami s ponudbami delajo največjo konkurenco. Ako imajo potem izgubo, oglašajo se za doplačila. Treba je vzajemnosti in discipline v zadrugah, da si pridobe in utrdijo svojo veljavo.

Posl. Pacher obžaluje, da vlada ni predložila obrtnega reda v celoti ter sploh ni zahtevala od obrtnih zadrug,

naj vladi predlože svoje nasvete. Vprašala je pač industrijski in delavski svet, a obrtnega sveta niti nimamo v Avstriji. V enakem smislu so govorili Hueber, Foerg in Hauck.

Poslanec Žitnik omeni med drugim: Ker nisem praktičen obrtnik, porabil sem minoli teden, da sem se posvetoval doma na shodu obrtnikov v prvi vrsti o načelnih vprašanjih, katera obsega vladna predloga. V dogovoru z obrtniki brez razlike strank izrazim v splošni razpravi želje in zahteve obrtnikov. V prvi vrsti moram obžalovati, da je vlada iz celotnega obrtnega reda izrgala le nekatere točke, ki naj se izpopolnijo. Gospodje, kolikor mi je znano, doživeli smo od l. 1883 menda že osem obrtnih novel. Vse to se mi zdi prava krparija na obrtnem redu. Obrtniki in njihovi prijatelji žele celoten in enoten obrtni zakon, jasen in pregleden v besedilu in sestavi, da more tudi navaden, priprost človek razumeti razne določbe, ki živo segajo v dnevno življenje. Obrtni red, ki ga imamo, je labirint, v katerem celo juristi tavajo v temi. Kot poslanec sem imel mnogokrat priliko posredovati v obrtnih zadevah. In prepričan sem se, da se mnogi uradniki pri obrtnih oblastih love med teorijo in prakso, da ne znajo praktičnih razmer in „bona fide“ večkrat razsojajo proti svojemu boljšemu prepričanju. Temu vzrok so: nejasni zakon, krajevne razmere in večkrat politični oziri. Prvo in zadnjo besedo ima na deželi, kjer je še pomanjkljiva zadruga organizacija, večkrat le orožnik. Zahtevamo torej jasen zakon, ki varuje in brani pošteno delo in pravično plačilo. Poleg kmečkega stanu je mali in srednji obrtni stan še vedno zasloba države in človeške družbe, neusahljiv vir inteligence in obrambe državi. Kmečki in obrtniški stan sta oni mogočni temelj, na katerih slone vsaj trije vogali naše države. Zato izražam zadovoljstvo, da avstrijske vlade v zadnjih letih malo več pozornosti obračajo na ta dva stanova. Odločno pa moram ugovarjati, da bi bile le miloščine, kar vlada, oziroma država stori za povzdigo kmečkega in obrtnega stanu. Kar vlada stori v tem oziru, je itak njena dolžnost v korist države, sicer pa so vse te podpore le kaplja v

morje. Načeloma pa izražam željo, da se mora tudi obrtni zakon ozirati na različne razmer v mestih in na deželi. V mestu nosijo ljudje frake, na deželi kratke suknje ali hodijo v zavihanih srjcah.

Torej ne smemo zakona skovati po enem kopitu, ki je preozko za krajevne razmere. Pač pa moramo imeti pred očmi, da s časom organizujemo tudi po deželi obrtniški stan. Tako n. pr. so bile obrtniške zadruge marsikje le na papirju, istotako izpričevala usposobjenosti, katera je izrabljala umazana konkurenca na škodo poštenemu rokodelstvu.

Kar se tiče obrtniških vajencev, je treba še mnogo storiti, posebno na deželi, koder so še stare navade, ki več ne soglašajo s časovnimi razmerami. Vajenec se mora v prvi vrsti dobro izvežbati v svoji stroki, v drugi vrsti mora znati brati, pisati in računati. Kdor danes nima svinčnika v rokah, da si zapiše kar izda in prejme, ta je slab gospodar, naj je kmet, obrtnik ali karkoli. V to je torej potrebno tudi obrtno knjigovodstvo, kar omenim le mimogrede. Izvežbanost v delavnici naj izpopolni obrtno-nadaljevalna šola. Žal, da te šole povsem ne ustrezajo svojemu namenu in tudi ne strokovne šole, ker so po svojem programu preveč teoretične. Vzemimo strokovne šole. Učenci hočejo biti nekaki srednješolski dijaki, ki uhajajo k industriji ali drugim poklicem, najmanj pa k obrtništvu, za katero so namenjeni.

Mimogrede le omenim, da mi ne gre prav v glavo, zakaj so obrtniška vprašanja podrejena dvema ministroma, naučnemu in trgovinskemu, nad katerima ima še notranje ministerstvo svojo kuralo. Osnuje naj se za obrtnišvo osrednji urad, recimo v trgovinskem ministerstvu, in ta urad naj vodi in pospešuje vse naprave v korist obrtnišva.

Glede obrtniških zadrug pripomnim le toliko, da nimajo še prave veljave in discipline. Zadrugam je treba novega, krepkega duha skupnosti in stanovske zavesti.

Vsak obrtnik naj je ponosen na svoj stan in da je član zadruge, ki podpira svoje člane in zagovarja njih pravice. Doslej so bile zadruge brez pravega

vodnika in učenička, vsaj v nekaterih deželah in pokrajinah.

Splošna želja obrtnikov je, da se obrtniške zbornice ločijo od trgovskih. Ne da se tajiti, da velika industrija in veleobrt nimata srca in večkrat tudi ne pojma za male obrtnike ali rokodelce. To tiči v razmerah. Samostojne obrtniške ali rokodelske zbornice, kakor jih imajo v Prusiji, to je opravičena zahteva obrtnikov.

Končno še pripomnim: Ako so obrtniške zadruge obligatorne ali prisilne, naj so obvezne tudi zadržne zveze. In te zadržne zveze bodo mogle obrtnim oblastvom druge instance dajati potrebna pojasnila in mnenja v obrtniških zadevah, dokler nimamo obrtniških zbornic. Te splošne opazke končam z željo, da vse storimo, kar more pospeševati in okrepiti obrtniški stan v hudem boju s kapitalom za obstanek.

Naslednja dva govornika soc. demokrat Eldersch in zastopnik dunajske trgovske zbornice Kitschelt sta pobijala vsak po svojem vse predloge, ki merijo na povzdigo obrtnega stanu. Eldersch zastopa načelo, dasi tega ne prizna, da bode s časom industrija itak zadušila rokodelstvo in da so torej vsi obrambeni zakoni brez uspeha.

Kitschelt, zastopnik velike industrije, sicer ne nastopa naravnost proti zahtevam obrtnišva, v kolikor ne segajo v interese velike industrije. Ker pa industrija z moderno tehniko sega že na vse vrste obrtnišva, zato preostaja industriji jako malo blagohotnosti do obrtnišva.

Končno izjavlja sek. svetnik dr. vitez Fries kot zastopnik politične uprave, da hoče vlada poglobiti in razširiti smisel in razumnost oblastev za potrebe obrtnega stanu. Več svežega zraka je treba v zaduhle pisarne, koder birokratski prah mori in duši kali življenja. Istina je tudi, da ministerstvo vedno ne rešuje pritožeb in prošenj v ljudskem smislu, po krajevnih razmerah. — In zakaj ne? Uradnik v ministerstvu dobi mrtev, suhoparen akt, ki ga reši na podlagi pripomenj nižjih instanc. Zato, meni dr. Fries, naj bi se v tem oziru razširila deželna avtonomija in naj bi dež. vlada kot druga instanca razsojala razne pritožbe.

LISTEK

„Arkadija“ v Gorici.

Spisal Janko Bratina.

Kakor je skoro vsakemu količkaj izobraženemu znano, je bila v Ljubljani takozvana „academia operosorum“ (1663 do 1718), ki pa je začela javno delovati šele sedem let po ustanovitvi. Sicer tudi tedaj ni dosegla bogšvedih kakih uspehov; jezik v akademiji je bil namreč latinski ali nemški in društvo ni imelo prav nikake zveze z narodnim življenjem. Tako je tudi kmalu zaspalo. Prišli so drugi časi in približno sto let pozneje, l. 1781, je akademija vnovič oživela in sicer takrat na narodni, edino pametni podlagi. Kumovali so akademiji, kakor pravi Glaser, Zgod. slov. II. str. 52, Pohl, Japelj, Kumerdej in grof Edling. Lepo je začela cvesti — žalibog tudi sedaj ni bilo posebnih uspehov.

Tudi v Gorici takrat niso ravno spali. Tudi tu so se precej zanimali za razne znanstvene stroke. Družili so se največ aristokrati in učenejši stanovi; v tej dobi je nastal „Casino“. Czoernig

(Das Land Görz und Gradisca pg. 934) pripoveduje tudi, da se je takrat ustanovilo društvo za negovanje lova (la Societät dei Cavalieri di Diana cacciatrice). To društvo je bilo aristokratsko „von den Görzerz Adeligen gegründet“, ni pa imelo obstanka „hatte ein kurzes Dasein“. Zakaj je omenil Czoernig to malopomembno lovsko društvo, a ono znanstveno „Arcadia“ pa čisto prezrl, mi ni znano. Jaz mislim, da če zgodovinar napiše poglavje o kulturi, smemo tam prej iskati znanstvenih, kakor pa lovskih društev.

Poglejmo sedaj, kako je bilo z akademijo v Gorici, ki sicer bržkone ni živela dolgo, a je vendar vredna, da se trohico pobrigamo za njo. Ignaz de Luca, piše v svoji knjigi „Geogr. Handbnch vom Österr. Staate“ II. pg. 279 sledeče: „Die hier (namreč v Gorici) befindliche k. k. Gesellschaft des Ackerbaues und der Künste ist schon von dieser Seite merkwürdig, {da sowohl Cavaliere als selbst Dames daran Antheil nehmen. Im Jahre 1789 waren 42 des höheren Adels, und darunter 8 Dames, welche

bei den academischen Versammlungen erschienen sind“. Ta družba umetnosti je toraj obstojala že leta 1789, a ime „Arcadia“ je dobila šele l. 1781. Zanimivo je res, da so bile v tej družbi tudi dame (Dames), ki so se vdeleževale akademskih zborovanj. Da je moralo biti ženstvo, največ seveda aristokratsko, dokaj zavedno, to nam dokazuje tudi drugi pisatelj, potopisec Hermann. O tem hočem še pozneje govoriti par besed.

Že omenjeni Luca piše v svoji knjigi str. 280. dalje o akademiji: „Im Jahre 1781 ist hier durch die Bemühung des Grafen von Cobenzl eine Gesellschaft der römischen Arcadien entstanden. Dieselbe nennt sich: „collonia souciaca“. Ihr Zweck ist die Beförderung der Literatur, darunter vorzüglich die Dichtkunst zum Augenmerk genommen wird. Auch an dieser Gesellschaft nehmen Damen vom ersten Range Antheil.“ — Kakor že rečeno, mislim jaz, da je tu govor vedno o isti družbi, le da prej ni imela imena in bržkone tudi ni oficijelno nastopala. Dame so bile tudi sedaj člani. Namen je bil tej akademiji pospeševati

literaturo sploh, posebno pa še pesništvo. Isto poroča o ustanovitvi akademije v Gorici tudi Hermann (Benedikt Fr. Hermann, Reisen durch Österreich, Steiermark, Kärnten, Krain, Italien, Salzburg, Tyrol und Bayern) pri- stavlja pa še, da so se nekateri teh članov poskusili in odlikovali na pesniškem polju ob smrti cesarice Marije Terezije (haben sich durch Ausarbeitung verschiedener Gedichte sehr vortheilhaft ausgezeichnet).

De Luca našteva v svoji knjigi str. 280 tudi može, ki so se posebno odlikovali kot člani „Arkadije“ ali „collonia souciaca“. To so namreč: Rudolf grof Coronini, Janez Nep. grof Edling, Grandi, Morelli pl. Schönfeld in Schauer. Protektor družbe je bil tržaški guverner, „Das Direktorium bekleidete Johann Kaspar Graf von Lanthieri a Paratieo, k. k. Geheimrath“. Hermann, Reisen etc. pripoveduje tudi, da se je v Gorici v oni dobi ustanovila nemška tiskarna, kar je še posebno pospeševalo umetnost in vedo.

V Gorici je bil tedaj tudi nekakov

Jakob Miklus
mizar in
lesni trgovec
v Podgori, na voglu novega
železniškega mosta
(na cesti, ki pelje proti Gradiški)
ter podružnica
za Soškim mostom pri Pevmi
Trguje tudi z **opeko**, ima ve-
liko zalogo vsakovrstnega trde-
ga in mehkega lesa domačega
in tujega, veliko zalogo pohiš-
va, vinskih posod, stiskalnic itd.

Cigoj & Nemeč
veletržca z vini
ulica Municipio hiš. št. 1
priporočata svojo zalogo prist-
nih belih vipavskih in briskih
ter črnih istrskih vin.
Cene zmerne. — Postrežba točna.

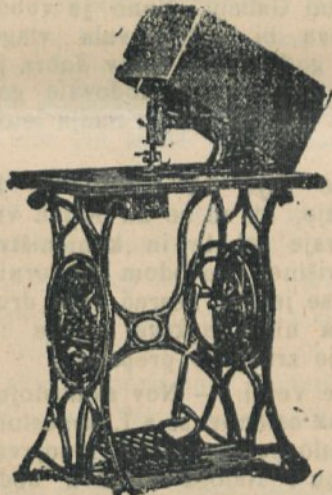

Jak. Šuligoj
urar c. kr. železnice
Gosposka ulica 25.

Ivan Bednařik
priporoča svojo
knjigoveznicu
v Gorici
ulica Vetturini št. 3.

Dr. F. Geiger,
prakt. zdravnik v Ljubljani,
je dosegel izvrstne uspehe z
uporabo
železnatega vina
G. PICCOLI-ja, dvor. za. Nj.
Svetosti in lekarja v Ljub-
ljani. — Poliliterska steklenica
2 K, in se naročila točno izvrše.

Anton Kuštrin
v Gosposki ulici št. 25,
v Gorici,
priporoča častiti duhovščini in slavnemu
občinstvu v mestu in na deželi svojo
trgovino jedilnega blaga n. pr. kavo
Santos, Sandomingo, Java, Cejlon, Por-
toriko i. dr. Olje: Lucca, St. Angelo,
Korfu istersko in dalmatinsko. Petrolej
v zaboju. Sladkor razne vrste. Moko št.
0, 1, 2, 3, 4, 5. Več vrst riža. Mljiveče
prve in druge vrste, namreč od 1/2 kila
in ob enega funta. Testenine iz tvornice
Žnidaršič & Valenčič v Il. Bistrici. Žve-
plenke družbe sv. Cirila in Metoda. Moka
iz Majdičevega mlina v Kranju in z
Jochmann-ovega v Ajdovščini. Vse blago
prve vrste.

Fani Drašček,
zaloga šivalnih strojev
Gorica, Stolna ulica hiš. št. 2.

Prodaja
stroje tud
na teden-
ske ali
mesečne
oboroče.
Stroji so
iz prvih
tovarn ter
najboljše
kakovosti.
Priporoča
se slav.
občinstvu.

Rojaki! Spominjajte se o vsaki priliki „Solskega doma“.

Samo enkrat poskusi
naj vsakdo kupiti svoje potrebščine pri tvrđki
J. Zornik, Gorica, Gosposka ulica 7,
in nikdar več ne bode iskal drugod boljšega,
lepšega in kakovosti primerno cenega blaga,
kakor se tu dobi.
Došle so uže zadnje novosti modnega
blaga za
**pomladansko in poletno se-
zono v nedosegljivi izberi**
kakor: krasni okraski za obleke najnovejše
mode, čipke, ovratniki iz čipk, bordure, svile,
pasovi itd. Raznovrstno belo in Jaeger-perilo,
rokavice usnjate in cvirnat, nogavice, krasne
ovratnice, hlačniki, žepne rute, solnčniki, de-
žniki, moderci, predpasniki, domači čevlji itd.
Zaloga je preskrbljena z vsemi potrebščinami
za g. šivilje in krojače, kakor, igle, cvirn,
svile, fodre, gumbe, trakove itd. Raznovrstno
blago za vezenje itd.

Anton Ivanov Pečenko, Gorica
Velika zaloga pristnih belih in črnih vin
iz lastnih in drugih prisna-
nih vinogradov.
Dostavlja na dom in razpo-
šilja po železnici na vse kraje
avstro-ogerske monarhije v so-
dih od 56 l naprej. Na zahtevo
pošilja tudi uzorce.
Zaloga piva Auerjevih dedičev
v Ljubljani,
in plzenskega piva „pra-
zdnoj“ iz sloveče češke „Me-
ščanske pivovarne“.
Zaloga ledu, katerega se od-
daja le na debelo od 100 kg. napej.
Cene zmerne. Postrežba poštena in točna.

„Centralna posojilnica“
registrovana zadruga v Gorici, ulica Vetturini hiš. št. 9.

Posojuje svojim članom od 1. aprila 1905 dalje:
na menico po 5 1/2%, na vknjižbo pa po 5%
z 1/8% upravnega prispevka za vsacega pol leta. Obrestna mera
za hranilne vloge ostane nespremenjena.

Prosiva zahtevati listke!
Največja trgovina z železjem
KONJEDIC & ZAJEC
Gorica v hiši Monta.
Priporoča stavbeni Cement, stavbne nositelje (traverze),
cevi za stranišča z vso upeljavo, strešna okna, vsakovrstne
okove, obrtniško orodje, železo cinkasto, železno pocinkano
medeno ploščevino za napravo vodnjakov, vodovodov, svincene
in železne cevi, pumpe za kmetijstvo, sadjerejo in vinorejo, ter
vsakovrstna orodja.
Cene nizke, solidna postrežba!
Eno krono nagrade izplačava vsakemu, kdor dokaže
s potrdili najine nove ameriške blagajne, da je kupil pri naju za
100 kron blaga.
Prosiva zahtevati listke!

Pozor!
Prva kranjska z vodno silno na turbino delujoča
tovarna stolov na paro
FRANCE ŠVIGELJ
na Bregu, p. Borovnica, Kranjsko,
priporoča sl. občinstvu, preč. duhovščini, imejiteljem
in predstojnikom savodov in šol, krčmarjem in kavar-
narjem, ravnateljstvom uradov, gg. brivcem itd. itd.
natančno in trpežno izvršene
stole, fôtelje, gugalnike, naslonjače itd.
po kar najbolj niski ceni.
Blago je iz trdega, izbranega lesa, poljubno likano ali v na-
ravni boji imitirano. Največja izbira stolov, naslonjačev in gugalni-
kov iz trstenine. Na željo polje tvrđka najnovejše in obširne cenike
z nad 800 slikami, iz katerih se razvidi oblika blaga in cene, franko.
Imam tudi stole za krčmarje po 2 K vedno v zalogi.

Ferratin in Ferratose
(tekoči Ferratin)
najboljše krepijo
pri
malokrvnosti in bledici,
od zdravnikov najtop-
leje priporočeno. Fer-
ratin je v zvezi z be-
ljakom, sestavljen že-
leznat hranilni preparat.
Povečuje tek in
sobiljšuje prebavo.
Nenavadni vspehi.
Dobi se v lekarnah
**C. F. Boehringer
und Söhne
Mannheim - Waldh.**